

Talebans hvide flag blafrer fra en af de afghanske sikkerhedsstyrkers biler, foran Den Blå Moske i Mazar-e-Sharif. I moskeen fejrede Taleban tirsdag, at USA har forladt landet. Foto: Nanna Muus Steffensen

REPORTAGE ■ Med en blanding af frygt og trods afventer afghanere i Mazar-e-Sharif Talebans nye love og den nye hverdag.

Da Taleban kom til byen

NANNA MUUS STEFFENSEN

MAZAR-E-SHARIF - Der gik kun få dage, fra Taleban indtog Kabul, til bevægelsen troppede op på Fatimas privatskole i Mazar-e-Sharif.

Klasserne skal opdeles efter køn, og børnene skal ikke lære engelsk, men have mere koranundervisning, står der i det hæfte med instruktioner, som hun fik udleveret.

Den kun 25-årige skoleinspektør har indtil videre valgt at ignorere instruktionerne. Af hensyn til hendes sikkerhed kalder vi hende Fatima, men avisen kender hendes identitet.

»Det er ikke i børnenes interesse. Det dér er ikke skrevet af en lærer,« siger Fatima om papirerne, der bærer logoet for Det Islamiske Emirats, som Taleban kalder det nye styre.

I hæftet bliver skolen omtalt som en madrasa, en koranskole, og eleverne kaldes talebanere, som betyder koranstuderede. Men Fatimas skole har hidtil været en helt almindelig privatskole. Da klokken ringer til frikvarter, og børn med store skoletasker myldrer ud i skolegården, slår hun en latter op.

»Åh, pas på, du ikke bliver løbet over ende af en talebaner,« siger hun.

Da Taleban sidst tog magten i 1996, regerede bevægelsen over en befolkning, som var knækket og udmattet efter flere års borgerkrig og ti års sovjetisk invasion. Denne gang venter der Taleban en ung befolkning, som er vokset op med flere friheder og fremtidsdrømme. Særligt i byerne oplever Taleban fra starten et modtryk. Flere steder har der været store demonstrationer mod bevægelsen, hvor både mænd og kvinder har viftet med republikkens trefarvede flag.

Fatimas ungdom i storbyen Mazar-e-Sharif var en fredelig tid med håb for fremtiden.

Hun læste engelsk på universitetet og fik derefter arbejde på skolen. Hun har sort optegnede øjne og mellemrum mellem fortænderne, som viser sig, hver gang hun ler, og det gør hun meget. Selvom hun er ung, taler hun med autoritet over for lærere og elever. Når jeg spørger, om hun ikke er bange for Talebans instruktioner, nikker hun bekræftende, men trækker samtidigt let på skuldrene.

Det er ikke alle, som tør trods Taleban, som Fatima gør. Siden bevægelsen indtog provinshovedstaden Mazar-e-Sharif i det nordlige Afghanistan den 14. august, er antallet af elever halveret. Mange forældre tør ikke sende dem i skole, fortæller Fatima. Mange af lærerne møder heller ikke på arbejde. Skoleinspektøren bebrejder dem det ikke, hun forstår frygten. Men så længe Taleban endnu ikke har præsenteret sin islamske regering og gjort retningslinjerne til lov, bliver hun ved med at drive skole som før.

»Vi, som har viden, er forpligtet til at give den videre til børnene,« siger hun. Som teenager læste hun engelsk på universitetet, men det fortryder hun nu, siger hun og ler igen.

»Jeg skulle jo hellere have læst et sprog med relation til islam, måske arabisk. Det er det, som er fremtiden ifølge Taleban,« siger hun.

Der er dog én ting, hun har valgt at lave om på: Hun stiller nye krav til lærerindernes påklædning.

I et af klasseværelserne er lærerinden Nilab i gang med at undervise en 7-klasse i IT. Hun er iført en sort niqab, som dækker ansigtet, og sorte handsker. For få uger siden gik hun bare med et hovedtørklæde.

»Jeg føler mig ikke godt tilpas, og det går ud over undervisningen. Man kan ikke undervise på den her måde. Når børnene ikke kan se mig, kan de heller ikke tage imod de ting, jeg fortæller,« siger Nilab.

I et andet klasselokale underviser lærerinden Sina en af de små klasser i engelsk. Ved siden af arbejdet læser hun på universitetet. Tidligere på ugen proklamerede Talebans ledelse i Kabul, at mænd og kvinder fremover skal undervises hver for sig på universiteterne, og at de kun må modtage undervisning af en lærer af deres eget køn. Sina er imod kønsopdeling både på sit eget universitet og i klasseværelset, hvor hun stadig underviser piger og drenge sammen:

»Når man adskiller drenge og piger, udveksler de ikke ideer og tanker med hinanden. Det er vigtigt for studiemiljøet, at de gør det,« siger hun, inden klokken ringer ud, og eleverne vælter ud i de ventende skolebusser.

SMADREDE SIN SKØNHEDSKLINIK

Natten til tirsdag forlod de sidste amerikanske soldater Afghanistan, og Talebans islamiske emirat er dermed en realitet.

På gaderne i Mazar-e-Sharif kan det ved første øjekast se ud, som om livet fortsætter som vanligt. Men meget er forandret. Frygten for de nye magthavere hænger i luften og får mange til at holde sig derhjemme. De afventer klare svar på, hvilke nye regler og love Taleban vil indføre. De afventer svar på, hvordan livet nu kommer til at se ud.

Khaled sælger burkaer i en kælderbutik på markedet i Mazar-e-Sharif. Selvom der er kvinder i gaderne, som ser på guldarmbånd og kjoler, er her langt fra så travlt som for få måneder siden. I de få uger, hvor Taleban har haft magten, har Khaled mistet 40 procent af sin omsætning, fortæller han.

Kvinderne er blevet mere forsigtige med at gå ud. Khaled er også blevet mere forsigtig. Han har slukket den lille radio bag disken, som før fyldte butikken med popmusik og nyheder.

»I går holdt min nabo bryllup, og de spillede selvfølgelig musik. Så kom Taleban og stoppede festen og anholdt fire personer,« fortæller Khaled.

To unge kvinder kommer ned i butikken og går direkte over til mig. Den ene læner sig frem og hvisker:

»Kan du hjælpe os med at komme ud af landet? Jeg har haft en skønhedsklinik.«

Vi taler kort og udveksler telefonnumre. Mahnaz, som kvinden hedder, inviterer mig hjem til sin familie senere på dagen, så vi bedre kan tale. Hun bor med sin mor, bror, svigerinde og søstre i et brunt stenhus. Aftensolen falder gennem vindrue-rankerne, som dækker et hjørne i gårdhaven. På væggen indenfor har hendes bror tegnet billeder af en kvindes øje og en freedsue. Mahnaz fortæller, hvad der før gennem hendes hoved, da det stod klart, at Taleban var på vej til at indtage Mazar-e-Sharif. Hun skyndte sig ned i sin skønhedsklinik i byens centrum.

»Jeg smadrede det hele. Jeg brændte alle billederne af kvinder,« fortæller Mahnaz.

Som hazara-kvinde er hun særligt bange for Taleban. Hazaraerne er en etnisk og religiøs minoritet, som i modsætning til Taleban er shiitter. I artier er de blevet forfulgt både af usbeki-

ske og tadsjikiske krigsherrer, Taleban og de senere år også af den afghanske gren af Islamisk Stat. Mange af de senere års terrorangreb begået af Islamisk Stat har været direkte målrettet hazaraerne. Taleban hævder at ville skabe et inkluderende og retfærdigt Afghanistan for alle afghanere uanset etnicitet, men Mahnaz og hendes familie er ikke overbevist. Alligevel trods der frygten. Som da Mahnaz og hendes moster tog på markedet uden at dække deres ansigter til og uden en mandlig ledsager.

»I byerne er der medier, som kan rapportere om situationen. Og mange kvinder gør, som de plejer, for Taleban tog magten,« siger Mahnaz' moster Hamta.

BURKAEN ER DET MINDSTE PROBLEM

Da det stod klart, at Taleban var på vej ind i Kabul, strømmede mennesker til bankerne for at hæve deres penge.

Resultatet blev, at hæveautomaterne løb tør for kontanter, og bankerne lukkede. Som følge af magtovertagelsen har Verdensbanken og IMF midlertidigt bremset deres støtte til Afghanistan, hvis statsbudget er næsten totalt afhængigt af pengestrømmen fra udlandet. Resultatet er en akut opstået økonomisk krise for den almindelige afghaner, som simpelthen ikke kan få fat i kontanter. De offentligt ansatte får ikke løn og bliver i stedet derhjemme, hvilket bidrager til, at skoler lukker, og endnu flere børn og deres familier bliver hjemme.

Maryam sidder på et tæppe bag disken i sin butik og taler med nogle veninder. På hylderne er der bind, knapper og hårlak. En gang imellem kommer en kvinde ind gennem det hvide gardin, som dækker døren, men der er slet ikke så mange kunder som for få uger siden, fortæller Maryam.

»Vi ved ikke, hvad Taleban står for i dag, eller hvad der vil ske. Derfor forestiller mange kvinder sig det værste,« siger 34-årige Maryam. Hun har ikke tænkt sig at lukke sin butik og blive hjemme, og hun er heller ikke begyndt at dække sig mere til, efter at Taleban er kommet til magten.

»Hvem ville ikke gerne slappe af derhjemme med masser af penge og ikke arbejde? Men jeg er tvunget til at arbejde for mit barns skyld. Jeg tror, kvinder vil modsætte sig, at Taleban forhindrer kvinder i at arbejde, for vi er nødt til det,« siger Maryam. I gaderne i Mazar-e-Sharif sælger familier deres ejendele for at kunne købe mad eller til at flygte ud af landet. Folk stimler til de få banker, som er genåbnet, i håb om kunne få fat i deres penge.

»USA og andre lande tog kun rige mennesker med sig. Vi andre sidder stadig her, de har efterladt os til fattigdom,« siger Maryam.

En af hendes veninder har lyttet med fra tæppet bag disken og rejser sig. *Shahparak*, som hun hedder - det betyder sommerfugl - stryger en hånd over den blå burka, som hun har løftet væk fra ansigtet.

»Det er fint nok, hvis Taleban tvinger mig til at gå med burka. Jeg er afghaner, jeg går alligevel med burka og hijab. Problemet er, at ingen længere har noget arbejde i det her land,« siger hun.

»For gik mine piger i skole, det gør de ikke nu,« siger hun og afbryder sig selv: »Okay, glem at pigerne kommer til at sidde derhjemme. Men hvad gør vi med mine sønner, som ikke kan få et arbejde?« siger Shahparak.

Taleban er nødt til at annoncere deres love og regler, så vi kan se, hvordan vores liv bliver, og hverdagen kan begynde igen.«

AFGHANISTAN ■ Alle fortæller, hvad Vesten ikke kan. Det er måske på tide at slå fast, hvad Vesten faktisk kan.

Nederlagets doktrin

ANNA LIBAK

KOMMENTAR

EFTER DEN YDMYGENDE vestlige tilbagetrækning fra Afghanistan lyder den nærmest unisone konklusion over hele Vesten: Man kan ikke skabe demokrati med militære midler.

Mens der stadig kan opdrives enkelte, som står fast på, at det ikke var en fejl at gå ind i Afghanistan i 2002 som hævn for 11. september, så er det næsten umuligt at finde nogen, der synes, at det var godt, at vi blev der i 20 år.

Og mærkelig er den rørende enighed jo ikke: For allerede i august 2013, da Assad krydsede Obamas røde linje og brugte kemiske våben mod sin egen befolkning i Syrien, stod det klart, at USA havde mistet illusionen om, at et regimeskifte i sig selv fører til noget bedre.

Obama greb dengang mod forventning ikke ind og fjernede Assad, men overlod beslutningen om militær indgriben til Kongressen, og det samme gjorde Cameron i Storbritannien, hvor parlamentet også sagde nej.

Den vestlige modvilje mod militær indblanding blev stadfæstet allerede året efter, hvor Rusland annekterede Krim og indledte krigen i Østukraine, uden at USA så meget som overvejede, om man skulle komme ukrainerne militært til undsætning. Ikke alene sendte Vesten ingen tropper, men Obama undlod endda at autorisere leverancer til ukrainerne af såkaldt dødelige forsvarsvåben - »lethal defensive weapons« - for ikke at optrappe konflikten militært.

Siden kom Trump til, og selvom han blandt andet omgjorde Obamas beslutning og lod ukrainerne få de eftertragtede Javelin-missiler til at forsvare sig mod kampvogne, så fulgte han overordnet set Obamas anti-interventionistiske linje.

Da Iran smadrede halvdelen af den saudiske olieindustri, reagerede USA yderst behersket: Det blev så meget gengældt med et amerikansk cyberangreb og en dronehennettelse af generalmajor i den iranske revolutionsgarde Qassem Soleimani. Og til trods for alle rygterne om, at Trump ville fjerne den illegitime præsident i Venezuela Nicolas Maduro, ja, så sidder han der altså endnu.

MED ANDRE ORD: Hvis læren af nederlaget i Afghanistan er, at vi ikke kan skabe demokrati med militære midler, så har vi for længst draget den lære. Der har allerede i adskillige år ikke været nogen som helst risiko eller chance for, at USA ville forsøge sig med regimeskift.

Så spørgsmålet er, om det efterhånden ikke er på tide at interessere sig for, hvad Vesten rent faktisk kan og vil, i stedet for at bruge alle kræfterne på at overbevise verden om, hvad Vesten *ikke* kan og *ikke* vil?

Desværre er det nemlig ikke kun os selv, det er lykkedes os at overbevise.

I såvel Kina som Rusland ses nederlaget i Afghanistan som et decideret paradigmeskift i amerikansk udenrigspolitik: USA er ifølge ledere i de regeringskontrollerede medier som det kinesiske Global Times og det russiske Nezavisimaja Gazeta færdig med at være verdens politibetjent.

Hør blot, hvor selvsikkert Ruslands udenrigspolitiske nestor Sergej Karaganov for nylig udtalte sig i et interview til avisen Argumenty i Fakty om Ruslands muligheder for at vinde den nye kolde krig med Vesten.

»Denne gang er der nogle faktorer, som giver os gode chancer for succes. Under den første kolde krig kæmpede vi på to fronter, men denne gang er Kina på vores side som en gigantisk strategisk ressource. Landet lægger beslag på en stor del af Vestens politiske og militære slagkraft. Samtidig har vi den fordel, at selvom vi ikke er rige, så føler vi os som folk ikke længere underlegne, som det var tilfældet i de sidste år af den kolde krig. Dengang følte en stor del af eliten og folket sig usikre og skyldige. Nu ved vi, at vi har sandheden på vores side, det er en kæmpe moralsk fordel. Endelig står vi over for et meget svagere Vesten i en friere verden, hvor manøvrerummet er kraftigt udvidet. Ikke mindst fordi vi har befriet verden for det vestlige åg ved at undergrave Vestens militære overlegenhed, der ellers har været fundamentet for Vestens 500 år lange overherredømme i verdenspolitikken, økonomisk og kulturelt.«

Karaganovs ord rejser yderligere spørgsmål: En ting er, at Vesten ikke længere vil forsøge at udbrede demokrati og frihedsrettigheder med militær magt. Men vil Vesten heller ikke forsvare demokrati og frihedsrettigheder med militær magt? Hvad med Taiwan? Japan? Ja, Baltikum?

For styrke måles ikke kun i, hvad man selv tror, man kan. Den måles også i, hvad modparten tror, at man kan. Så måske er det på høje tid, at vi i Vesten begynder at tale om det, vi faktisk har tænkt os at forsvare. Om nødvendigt med militær magt.